

Tần Tài : Vĩ hoàng đế có giọng ca liêu trai

Tác Giả: Lê Phác

Thứ Tư, 22 Tháng 8 Năm 2012 20:59

Nhác đän Tần Tài, träc tiän là nhác đän mät ngäi có tâm hồn yêu cäi läng tha thiät, đän mäc mà bäc nghä giáo đä theo nghiäp cäm ca.

Giäng ca Tần Tài đä đäi väi Hän Kinh Kha và Phäm Läi bät Tây Thi (DR)

Sân khäu cäi läng thäi hoàng kim đã täo nên mät phong trào “trăm hoa đua nở” väi sä thành danh cäa nhiäu nghä sĩ bäc thäy. Cái đäc säc nhät cäa các nghä sĩ thuäc thä hä này, là dù tät cä đäu hay, đäu näi tiäng, đäu đäc khán giä ái mä, nhäng lä thay, tä giäng ca đän phong cách biäu diän, không ai trùng läp väi ai.

Đäc biät là giäng ca, khi nghä sĩ väa cät giäng, dù chäa nhìn thäy mät, thì ngäi mä điäu cũng läp täc biät ngay đó là giäng ca cäa nghä sĩ nào. Trong nhäng giäng ca đäc säc đó có giäng ca liêu trai cäa “Hoàng đế đäa nhäa” Tần Tài. Väi giäng ca ngät nhä và kiäu nhän nhä rät đäc träng, giäng ca Tần Tài đã täo đäc mät träng phái ca cä riêng trong làng sân khäu cäi läng. Đän giä phút này, giäng ca và läi ca cäa Tần Tài vän thuäc hàng “đäc bä thiên hä”.

Nhà giáo mê nghiäp cäm ca

Nhác đän Tần Tài, träc tiän là nhác đän mät ngäi có tâm hồn yêu cäi läng tha thiät, đän mäc mà bäc nghä giáo đä theo nghiäp cäm ca. Nghä sĩ Tần Tài tên thät là Lê Tần Tài, sinh năm 1938 täi xã Vĩnh Träch, huyän Núi Säp, tänh An Giang. Cha mä ông làm nghä buôn bán. Sau khi thi đäu trung häc đä nhät cäp ở An Giang, ông ra làm thäy giáo đäy häc ở träng Thäi Ngäc Häu. Khi ở y, ông thäng xuyên tham gia đän ca tài tä. Sân chäi tài tä y đã làm cho ngän läa yêu cäi läng ngày càng bùng lên đä đäi trong lòng nhà giáo trä. Thä là vào năm 1959, ông khän gäi lên Sài Gòn theo gänh hát. Gia đänh đã nhiäu län đän bät ông vä, nhäng ông vän

quyết chí theo đuổi nghiệp cầm đàn.

Trong xã hội Việt Nam lúc bấy giờ, cái nghề ca hát dù được coi danh, dù kiếm được nhiều tiền, nhưng vẫn còn phải chịu cái quan niệm cổ hủ “Xâm phạm vô loài”. Trong khi đó, thì bao đời nay, nhà giáo luôn được xã hội quý trọng dù nghèo khổ vẫn vượt chót. Thế mới thấy quy luật đời sống nghề giáo theo nghiệp cầm đàn của Tôn Tái quyết là một quyết định táo bạo, cho thấy cái lòng yêu cầm đàn của Tôn Tái mới mãnh liệt làm sao! Chẳng bao lâu khi rời quê lên Sài Gòn, nhà giáo trẻ ngày nào đã trở thành anh kếp chánh Tôn Tái, được các đoàn cầm đàn và các hãng đĩa lớn sẵn đón, được khán giả mến mộ.

Anh kếp không biết kén đào

Nghệ thuật cầm đàn có một điều kì diệu, đó là “cái duyên sân khấu”. Trong nghề hát ca, không phải nghệ sĩ tài năng nào cũng được nhiều tiếng, cũng được mến mộ. Sự yêu ghét của khán giả dành cho một nghệ sĩ thì không thể lý giải được theo lô gích thông thường, mà khi một nghệ sĩ được thành công, tức được khán giả yêu mến thì ngược lại ta cho rằng nghệ sĩ đó “có duyên sân khấu” và “được trời đãi”. Trên thực tế, có nhiều trẻ học nghề sĩ có tài có sức thì sao, nhưng rồi cuộc đời không được nhiều danh bằng những em, đành phải chấp nhận số phận và thì nói là “nghệ nghiệp không thông”, tức thì “cái duyên sân khấu”.

Bên cạnh đó, “cái duyên sân khấu” còn có thể được hiểu là “cái duyên đóng cặp” của một đôi nghệ sĩ trên sân khấu. Không phải đào kếp nào đóng cặp cũng được khán giả đón nhận. Có khi cặp đôi nào kếp được là nghệ sĩ tài năng, nhiều tiếng, nhưng “không có duyên đời chung”, cho nên dù cặp kếp đóng cặp cũng không tạo được dấu ấn trong lòng khán giả.

Vẫn vậy đến nay, có lẽ Tôn Tái là một trẻ học nghề ngoài đời bởi ông được mệnh danh là “Kếp không kén vai”. Năm 1964, Tôn Tái là kếp chánh của đoàn Dạ Lý Hương bên cạnh Cố Ngọc chỉ đạo Bạch Tuyết. Có thể nói đây là một trong những đôi bạn đời thành công nhất của sân khấu cầm đàn, thì sự thông minh được giọng ca, cách nhún nhảy, điệu nghề thuật biểu diễn điều luyện. Ngoài Bạch Tuyết, Tôn Tái còn đóng cặp thành công với nhiều nữ diễn viên cầm đàn giỏi khác như Út Bạch Lan, Thanh Nga, Lê Thủy, Ngọc Giàu, Mộng Tuyết, Mộng Châu...

Không chỉ thành công trong các vở tuồng xã hội, mà Tôn Tái còn được diễn viên vai diễn kì vọng giúp đỡ sự nghiệp. Có lẽ do xuất thân nhà giáo, nên cái nét chững chạc cũng đeo bám anh trên sân

Tài : V hoàng có giọng ca liêu trai

Tác Giả: Lê Ph

Thứ Tư, 22 Tháng 8 Năm 2012 20:59

---

kh u. Tài có m t l i di n đ n gi n mà ch ng ch c, di n mà nh không di n, không quá n ào cũng không quá tr m l ng. Nói chung, anh di n r t ti t đ v i bi u hi n v a đ cho tâm tr ng nhân v t. Cách di n này t ng đ mà quá ra l i r t khó, b i nó đòi h i ng i ngh sĩ không đ c l i vào tài năng đ hát c ng, mà ph i nghiê c u k l ng nhân v t đ đi u ti t cách ca di n cho v a đ. L i di n này có v đang thi u th h ngh sĩ c i l ng hi n t i, b i có ng i thì không ch u nh p vai nên cái tính “gi b”, cái tính “đóng c i l ng” l rõ trên sân kh u, có ng i nh p vai nh ng l i th hi n thái quá tâm lí nhân v t.

Trong vô s v c i l ng có Tài tham gia bi u di n, có l Chuy n Tình An L c S n là v di n minh ch ng rõ ràng nh t cho đ nh cao ngh thu t ca di n c a Tài. Bên c nh N hoàng sân kh u Thanh Nga trong vai D ng Quý Phi, Tài th hi n vai An L c S n m t cách xu t th n, c v di n xu t l n k thu t ca. An L c S n c a Tài là m t v võ t ng uy phong l m l m, nh ng khi yêu thì tr nên r t đ u dàng và yêu say đ m. Tài đã t o ra m t An L c S n r t l ch l m trong tình yêu, nh ng cũng r t thi n chi n trên sa tr ng. Cách bi u di n c a Tài đã khi n cho ng i xem không th y r ng An L c S n yêu D ng Quý Phi m t cách mù quáng đ n m c ph i kh i binh t o ph n, mà là m t An L c S n đ c khán gi c m thông b i vì đã s n sàng đánh đ i t t c nh m b o v tình yêu chân th t c a mình. Đ n hi n t i, vai An L c S n c a Tài v n ch a th y có ng i thay th x ng t m.

M t giọng hát liêu trai

Nh c đ n Tài là nh c đ n m t giọng ca “l”, và đ n hi n t i giọng ca này v n thu c lo i “đ c b thiên h”. Xu t thân là nhà giáo, nên ông r t nghiê túc trong m i vi c. M i nhân v t, m i l i ca ông đ u tìm hi u k l ng, b i th ông bi t nh n nhá, luy n láy đúng n i đúng ch , bi t ch n “vu t” nh ng t c n thi t đ kh i đ y xúc c m c a khán gi. V m t này, so n gi Vi n Châu - danh c m B y Bá nh n đ nh: “Tài xu t thân là m t nhà giáo nên cách ca và luy n láy c a anh đ y tính văn h c. Chính anh đã góp ph n làm sang tr ng thêm bài v ng c .

V k thu t ca, ng i trong ngh nói vui v i nhau r ng, Tài ca đ ng nh mu n đ u gi n v i dàn đ n. B i ng i ngh sĩ ph i n m v ng niê lu t, cách ch i m i dám đ u gi n v i nh p. Nghe anh Tài ca c t ng anh s b r t nh p và dàn đ n s p v t anh, th mà không bao gi anh r t. Nghe anh ca v ng c vì th mà s ng trong s c m nh n, b i ch t nam tính tr m hùng, ch t l ng m n liêu trai nh quy n ch t vào bài v ng c”.

Tài có m t làn h i r t riêng khi n ng i nghe không th nh m l n v i b t kì giọng ca nào khác. L i ca c a Tài v a ng t, v a cao, v a nh . Cái mà khán gi đ nh n ra nh t Tài

Tài n Tài : Vọng hoàng đờ có giọng ca liêu trai

Tác Giả: Lê Phác

Thứ Tư: 22 Tháng 8 Năm 2012 20:59

Tài đó chính là cách ông “nhớ n kéo dài” nhớ ng chớ mang đờ u sớ c nói riêng và cách ông “vuốt” nhớ ng chớ mang thanh trớ c (sớ c, hớ i, ngã, nớ ng) nói chung. Ông thớ hớ i cho nhớ ng chớ này rớ t nhớ và “mớ ng nhớ lá lúa”. Ví đờ nhớ ba tí ng “Thái Chân ớ i” mà ông ca trong vở Chuyớ n tình An Lớ c Sớ n, ông ca thành “Th...á...i....(thớ hớ i)...Chân ớ i”. Tớ c thay vì ca liên tớ c ba chớ nhớ nhớ ng ngớ i khác, Tài n Tài kéo dài chớ “Thái” và ca liên tớ c hai chớ còn ớ i. Khi ông kéo dài, giớ a chớ “Thái” và chớ “Chân” không đớ t quấ ng hớ n, mà vở n còn đớ c kớ t nớ i bớ ng mớ t làn hớ i thớ t mớ ng, và chính cái làn hớ i thớ t mớ ng này là nét rớ t riêng cớ a Tài n Tài.

Hay nhớ trong bài vở ng cớ Hớ n Kinh Kha, trong câu thớ nói ớ i: “Tân khách muôn ngớ i ớ chớ a chan”, Tài n Tài đã xớ lí bớ ng cách ca kéo dài giớ a hai chớ “chớ a” và “chan”, khiớ n cho giớ a hai chớ này chớ còn tớ n tớ i mớ t làn hớ i thớ t mớ ng, thớ t nhớ, và thớ t đớ c đáo. Hoớ c nhớ trong bài Bên rớ ng ô môi, đờ n vô vở ng cớ câu mớ t: “Bớ n nớ c năm xớ a chớ còn cớ i đa già chớ vở rớ bóng”, Tài n Tài cũng vuố t mớ ng hai chớ “Bớ n.....nớ c” thớ t ngớ t ngà. Ngay cớ trong lòng bớ n ca vở ng cớ, Tài n tài cũng có cách vuố t rớ t nhớ, rớ t mớ ng, có thớ nói là mớ t kiớ u vuố t “đớ t dây đờ n”.

Làn hớ i mớ ng đó kớ t hớ p vở i giớ ng hát “nhớ bớ ng” đã tớ o thành mớ t ớ i ca “rớ t mớ ng” và “rớ t nhớ”, mớ ng và nhớ đớ n mớ c mà nó có thớ len ớ i mớ t cách đờ dầ ng vào tớ n cùng sâu thớ m con tim ngớ i mớ đờ u. Nghe Tài n Tài ca, ta không hớ thớ y ngớ i ca phớ i “ca rá ng hớ i”, mà ta ớ i có cớ m giác là ông ca rớ t nhớ nhàng, bớ i vở y ngớ i nghe cũng tìm đớ c cái cớ m giác nhớ nhàng, mớ i thớ t sớ đớ c “sớ ng cái ớ tai”. Nghe Tài n Tài ca, ta có cớ m giác nhớ tí ng ca đầ ng vắ ng vở ng tớ xa nhớ ng ớ i rớ t gớ n ớ đầ đó, thớ t đứ ng là mớ t giớ ng hát “liêu trai”.

Nhà giáo làng lên ngôi “Hoàng Đờ”

Hớ i nhớ ng thớ p niên 60 cớ a thớ kớ trớ c, giớ ng ca Tài n Tài đã làm khuynh đờ o thớ trớ ng bắ ng đờ cớ nhớ cớ Sài Gòn, nhiớ u hắ ng đờ lờ n tranh nhau mớ i Tài n Tài thu âm. Đớ c biớ t, khiớ y mớ i ngày ông thu khoớ ng 5-6 bài, thù lao cho mớ i bài khiớ y tớ ng đớ ng mớ t ớ ng vàng. Chớ tính tớ năm 1962 đờ n 1975, ông đã thu âm khoớ ng 1 000 bài vở ng cớ và chớ ng 500 trắ m vở cớ i ớ ng ớ n nhớ. Đó là mớ t con sớ kớ ớ c mà cho đờ n nay chớ a có nghớ sớ nào vở t qua. Thành quớ nghớ thuớ t đó cũng chính là nguyên nhân đờ khán giớ và báo giớ i Sài Gòn khiớ y phong tớ ng Tài n Tài danh hiớ u “Hoàng đờ đờ nhớ a”.

Năm 1963, khi vở cớ ng tác vở i đoàn Thớ Đờ, vở i vai Đờ p Nhớ t Lang trong vở Cát Dung Phớ ng Tớ cớ a soớ n giớ Thiớ u Linh, Tài n Tài đờ t Huy chớ ng vàng giớ i Thanh Tâm (cùng năm vở i các nghớ sớ Đờ p Lang, Thanh Tú, Bớ ch Tuyớ t, Mớ ng Tuyớ n và Trớ ng Ánh Loan), mớ t giớ i thớ ng

Tôn Tài : Vị hoàng đế có giọng ca liêu trai

Tác Giả: Lê Phác

Thứ Tư, 22 Tháng 8 Năm 2012 20:59

---

danh giá nhất của sân khấu cổ đại cũng không tính đến hiện tại. Năm 2011, trên buổi trình diễn thu thập cổ đại ở Nam Bộ, một trong những ngôi sao sáng nhất đã vượt trội khi nghệ sĩ Tôn Tài vĩnh biệt người đi trước ở tuổi 74.

Ông mất đi, những người đi cho đi những vai diễn nổi tiếng, đặc biệt là một giọng hát liêu trai “độc nhất vô nhị”. Với tất cả những gì ông thể hiện trên sân khấu cổ đại cũng không, nhất là trong các bài vịnh cổ, ta có thể mạnh dạn nói rằng, Tôn Tài là một trong những giọng ca hàng đầu góp phần không nhỏ vào việc: “ca vịnh cổ” không chỉ đơn giản là “ca”, mà đó là cả “một nghệ thuật có tính hàn lâm”.